

Žemaitēška poema

ČIUURLIUONIENĒ-
KĪMANTĀTĒ Suofējē

(Tēsinīs. Pradē Nr. 2022 m. Nr. 12, 13)

MONA JAUNĪSTELĒ

Vuo nalaimēs – tuos jouduosēs laumēs – sosēšū-
kau, sosēūbau, sosēklikau...

KAP SAPNOS

Tatā ta gīvenēma pradē kap senē sapnouts sapnos
stuojs mona atmintie. Īr tuokiūm valondeliu, kor
matau aiškiūm aiškiausē, vuo kētas ligo mēglo ap-
dēngtas kap sapnos.

Par tuokē tatā mēgla matau sava papauneli:
aukšts, dēkts, pakels lioub moni nu žemēs, pabo-
čious ēr saka: „Tujau važiouso – ēšbiekēs pasēveizie-
tē“. Ēr ruoduos, matau savi, kāp aš pasēlīpiejosi ont
mūrēnēs rauduonū plītu sēinelēs – tuoki tatā bova
nu arklidiu tuora ligo so longelēs, – ēr pasēlīpiejosi
veizo. Ēr pasēruoda do baltē žērgā ēr ož anūm dar
do baltē žērgā, prikinkītē pri poikē blēzgotē vežē-
ma, poikēs blēzgotēs pakinktās. Vuo ont aukštus
pasuostēs – mona papaunelis so aukšto blēzgotē
keporē, tuokē apversto poudinē so pluokšto dogno.
Vadēs itēmpēs, važiou nu arkliūm rūmu rauduonu
pri konēgākštē rūmu, kor īr dēdeliausē baltē. Kuol
papaunelis ēšvažiou ēš kēima ēr, apsokēs rata, pri-
važiou pri rūmu ongas, aš nusēlēdo i parka posē
(parks bova vadēnams tuoks suodnos, kor bova
poikiausiu dēdeliausiu mediu, poikiausēs līsvēs gie-
liūm, platē takā kap asla plūktēnē), tatā, ožlindosi
ož zemā kērptūm krūmeliu prišās onga, veizous. Ēš
rūmu ēšbieg liuokajos žalēs drabužēs, žalio skrēbliu
so gaidē plunksno pakaušie, atidara mažas dorelēs
tuo poikē vežēma ēr lauk. Ēš ongas ēšēt konēgākštis

ēr konēgākštienē, tuoki ēškēlminga daili puoni, pats
konēgākštis laipēn konēgākštienē, vuo liuokajos
prikimb anuo laipintē, bet ons dar nasens – šuokte-
liejē ēr sied greto anuos tamē blēzgotemē vežēme.
Liuokajos ožtrenk dorelēs, pats strīkt ont pasuostēs
šalēp mona papaunelē – papaunelis sošunk:

„Alie!“ – tēi baltē žērgā ēr pasēlēd kap paukštē,
vuo papaunelē skrēblios blēzg saulie, ēr mona pa-
paunelis ož vēsus šaunesnis. Vēskas če īr konēgākš-
tē – ēr tēi rūmā, ēr tēi baltē žērgā. Aš ton žēnau, bet
aš ēr žēnau, kad tūm baltūm žērgūm nieks
nasovaldītom ba mona papaunelē. Ons ož vēsus
stēpresnis – pats konēgākštis anam solig petēs,
vuo jē kas anon, konēgākšti tatā, lēstom pri tūm žērgūm
– ons nažēnuotom, kon darītē. Vuo jē tas konēgākš-
tis atsēstuotom šalēp mona papaunelē, kor apsēvēl-
kēs so sava tou joudo palēto, so to aukšto keporē
blēzgotē, ēr kas žmuoniūm paklaustom, koris īr
konēgākštis, vēsē paruodītom i mona papauneli.
Kēik kartu aš anon tēp važioujēnti stebiejau... kas
gal pasakītē – gal vēina, gal do, vuo gal šimta kartu.
Ruoduos, junto, kāp bočiou moni, gērdo, kāp saka:
„Ēšbiekēs pasēveizietē“. Biegau. Mona papaunelis
nuoriejē sava vākou vēsuo gražībīe pasēruodītē. Ēr
vēs bova vasara, vuo ož tūm baltūm žērgūm, puora
puo puoras sokinkītu kap mēgluo – mūsa stoncējē.
Dēdelē. Sēinas baltas. Daug žmuoniūm. Statēnio.
Vēinamē pasēinie luova. Luovuo dēdlē ēšbalosi
mona mamunelē. Gēlomuo kertiuo stals, soulā
žmuoniūm apsiestē – tēn anēi ger, jied ēr gēid...
Gēid, vuo stoncējēs vēdorie ont kiedaliu maža skrī-
nalē, vuo skrīnalie lielē. Ēr gērdo kažēkon sakont:
„Matā, kap Sodimts nieka nagailēs, sūno ēšlīdie-
dams“. Vuo pasēinie mona mamunelē alsou sunkē
sunkē, ēr tuoki balta balta...

Kāp ēšnešē grabeli so lielē, diedīna Kazimierie-
nē pajiemē moni ož ronkas ēr nusēvedē i bažnin-
čē. Bažninčiuo monēi patēka, bet atsēbuoda, ēr tor
būtē ožsnūdau, tik paskou kapūs, kap ilēda i doubē
grabeli ēr jiemē mestē ont anuo žemēs, aš soklikiau
na sava balso, pouliu pri tieva šaukdama: „Papuneli,
nalēsk lielē ožmuštē so žemiems! Ēšimk! Ēšimk!“
Tvierē ons moni, mēzerējē, vēsamē pasaulie bron-
giausis. Apsēkabēnau aš anuo kakla drebiedama,
bējuodama, kad ēr monēs naimestom i ton doubē...
(Keik tuo vāka prutelē tier!) Papunelis parsēne-
šē moni tuokē vērpontē nomēi, vuo mona spron-

delis vėsos bova šlaps nu ašaru. Tīliedams kriukė mėzerėjė, vėsamė pasaulie brongiauis, kor ož pati konėgākšti vėso galvo bova aukštesnis... Ar ons kon nujautė, ar kon?

Paskou atejė daktars (kāp aš dabar sopronto). Tas mėnavuojė šėrdi, ramībė ėr lazarieta. Ėr ikrėta i mona auselė mamunelės žuodė: „Jė jau paskėrta monėi paskou Petreli keliautė – geriau sava luovuo“. Ėr aš tatā sopratau, kon pasakė mona mamunelė, kas tas ėr „paskou Petreli“... Kad aš polso, kumstelės ėškielosi, ton daktara, šaukdama vėso galvo: „To pats ėk i doubė!“ Papunelis ėšnešė moni par premėnė i kėta stoncėjė, kor gīvena anuo bruolis Kazimiers, tėp pat vežies. Tik ons valdė ketverta raudūm arklīūm so baltās kartės. Tėn bova pėlna truoba vākūm.

Paskou paskou, daug vieliau, diedīna Kazimierienė vėskon monėi kartkartiems ėr pasakuojosi. Matā, monės nė i bodīnė, nė i bažninčė, nė i kapus nasėvedė – daktars nalėda. Sakė:

– Jė vāks tėik klīkė kūdėkeli laidojint, tad kas būs, ka ana pamatis do grabo – tieva ėr muotina i vėina doubė dedont. Gal anā ar nūmarė lėga prisėkabintė, ar kėta kuoki ont smagėnūm krėstė.

Nalėda. Ėr kāp ta nalaimė atsėtėka so mona tievo, moni tujau ėr ėšvedė i prīglauđa, kad namatītiu, nagėrdietiu, kad so vākās nusėbuovītiu.

Matā, mona mamunelė neštėnā bova ėšnešta i lazarieta. Ana bova staigė šėrdėis lėga pasėdarioši, kāp aš dabar sopronto, imfarkts būs bovės. Vuo natrokos vėins ėš tūm baltūm žėrgūm ožsėnaravėjė, jiemė daužītėis. Mona tievs anon lioub sotromdīs, vuo ėe tatā ėr atsėtėka nalaimė. Tas dėdliausis

gīvuolis prispaudė papauneli pri pravarėnės ėr atšukės spīrė i krūtėnė, i pat šėrdi... ėr nuspīrė omžėnā. Vuo vėina pasiotosi buoba, ėš tuokiūm, kor vės pėrmuojė tor naujīna praneštė, nuliekosi i lazarieta ėr ėšpliorpė vėskon mona mamunelė. Anā, mėzerėjė brongiausė, ėe pat ėr gals bova.

Ėr diedė, ėr diedīna kartkartiems pasakuojė, kad konėgākštis dėdlė mona papaunelė gailiejėns, pasakės diedė Kazimierou ėr kėtims gėrdont:

– Prončėškaus Sodimta doktėri aprūpinso geriau, nego tėkros tievs būtom anon aprūpėnės.

Ėr padavė diedė Kazimierou tuoki dokomėnta, kor bova parašīta, kad Levanuorā Sodimt (maskuolėškā tėp bova parašīta) padedamas i Vėlniaus banka dvė tūkstantės robliu lig anuos pėlnūm metu. Vuo laidoūtė isakės bagalėnė ėškėlmingā. Kėtė pavīdiedamis šnekiejė:

– Mosiet ton Sodimta tėp poikė laiduo, kad ons ėš bajuoru kėlės. Kažėn ar možėka būtom ont tuokė aukšta kontapėlė ėškeldėnės.

(Nukelta i 36 p.)

Vuo monēi tatā papasakuojē, kad papaunelis ešvežēs konēgākšti ēr konēgākštienē ož gruninčēs so tās baltās žērgās – ēr mamunelē pasējiemēs anon tēn pagīdītē...

Mon teisībē tapasakē, ka bova metēnēs... Bovau korin laika kap apglošinta... Bet šētā pamatiau drogeli skrendonti ēr nubiegau anon vaikītēis pasēšukiedama ēr joukdamuos... Kuo rēk nuorietē nu tuokē maža vāka? Dēdelē rauduojē, rauduojē ont tievūm kapa, veiziek – ēr basēlinksmēnos: tās patēs batelēs apsēavēs šuok, kor doubies ešvērtosēs smēltis mīniuojē.

Vuo dabar rēk pasakītē, kuoki tatā bova ta pri-glauda. Anon laikē konēgākštis, vuo anam mēros-konēgākštienē. Bova pri tuo parka tuoks mūrš, ēr tēn telpa aple pēnkēsdešimts vākūm. Bova sērateliu našlaitēliu, bova biednūm žmuoniūm vākūm ēr bova pamestēnoku, kap dabar saka. Vuo bova dvē vīresnēs panas – na šēp panas, bet vēinuolēs – kad ēr ba abitu vākštiuojē, bet joudā ēr vēsā nastrainē. Vēina bova Konēgunda, ontra – Praksēda. Tatā anuos bova pri tūm vākūm pastatītas. Vuo dar bova anūm tuokiūm pat vēsos būrīs, kor siovīkla laikē ēr siova muotrēš-kuoms ēr dēdlē brongius bažninčēnius rūbus. Vuo tatā moni dēdlē mīliejē eš pradiuos – mat gailiejuos;

vuo gal diel tuo, kad pati konēgākštienē karta kēta pagluostē mona plaukelius ēr paduovēnuojē lielē. Anuos moni dēdlē pratēna melstēis. Aš, keik prakotosi, grētā ešmuokau puoterus, prisakīmus. Vēsuokius atsētēkēmus eš švēntuosēs istuorējēs sena istatīma – aple pasaulē sotvierēma, aple Abrauoma, Salemuona karalio, vēsuokius pranašus – lioubo belso, kap žērnus kolso. Ēr naujē istatīma tēp pat.

Tuos istuorējēs mon patēka, ēr kningas mon patēka skaitītē, švēntūju gīvenēma ēr Genovaitē, alē geriau patēka Robēnzuons Krūzē.

Aš bovau meili, moni gīrē, ni vēina karta naga-vau persēnas. Vuo rīkštē ēr dēržos kabuojē ont sēino puo švēntūju paveikslās, ēr tonkē lioub Praksēda dīš kaili tā rīkštelē, tā dēržo, korin naklaužada nutvie-rosi ēr anuo galva tarp keliu isēspraudosi. „Alē to par daug sragē“, – lioub sakīs Konēgunda. „Vuo kad naklausa, kāp kētēp ešaukliesi.“ Ēr tujau lioub pridies tuokēs eilēs lēnkēškā – nabatsēmēno jau, kāp tēn sodieta, bet vēino žuodio, kad dvasē švēntuojē, tas balts balondelis tatā, tievelius muokēn vaikelius plaktē: rīkštelē tatā svēkatā naēškadīs, vuo cnatā ēr svēkata. Aš tuo dēdelē bējuojau, kad monēs nanu-karuotom, ēr sauguojaus, ēr meilēnaus, alē aš kētūm vākūm naskundiau, kap kad darē Brēgē. Ta bova Praksēdas mīlēmuojē – ana mat vēskon tā muokī-tuojē lioub sosakīs, ēr kāp tam iskunstoujou kaili dīžē, ana lioub jouksas, vuo aš, ausis ožsējiemosi, lioubo biegsu pri Konēgundas prašītē, kad ožstuo-tom. Pri Praksēdas bējuojau ēr priētē, žēnuojau, kad ožstuo-vams ana tuokē pat puorcējē i ožpakali īded sakīdama: „Kalta ožstuo-tē – so kalto uliavuotē“. Vuo ēr geruojē Konēgunda ton pati lioub pakartuos, kad ēr atsēdūksiejosi. Šēp ož mažesni nusēkaltēma lioub paklopdīs pri sēinas, vuo žērnē puo kelēs.

Alē, kāp dēivs taisē, tuoki vēina ont žērniu klū-ponti ožējē konēgākštienēs palīda – tuoki muokīta asaba, kor konēgākštienē kningas lioub skaitīs, kad ta sava akeliu navargintom (paskou ton sužēnuo-jau). Tatā ta palīda ēr lēipē tujau ton vāka palēstē ēr konēgākštienē puonē apsakē, ēr tatā tuoki zaku-cējē bova ožginta. Lēda tik i kertē statītē arba klopdītē ēr geriau žuodēs nego dēržo muokintē. Praksēda bova dēdlē ožsēnešosi ont tuos palīdas: „Tagol, – saka, – ana pati pamiegēn saldēs žuodēs šnekietē so tās aldadrancās – gal dar prancūzēškā – gal anā pasēseks geriau. Pamēslītē rēk, – ruokava, – aptaisītē,

apriedītė, apautė, jiestė gaun geriausė – ər kava so pėino, ər balta dounelė, ər vėrala so mėso, ər švarė pagoldītė. Ɛr naklausa, ər galvuoms ėt – pasioštė rėk so tuokės besėvajevuojėnt!“

Vuo dar bova tuoks atsėtėkėms... Alė palauk, pėrmo apsakiso, kuokė tatā draugelė toriejau, kap anon ėlgā miliejau...

Tatā atsėrada prīglauduo tuoki mergė, vīresnė ož moni benė ketorės metės: mon ėjė dešimtė, vuo anā ketoriuolektė...

Alė palauk, dar napasakiau aple ton dėdėjė nalaimė, kor pėrm tuo bova. Tad sėrga, sėrga ər pasėmėrė konėgākštis puons. Sakė anon ės lingīniū ėskrėtos, tatā ons lingavėns so konėgelio tuo soupīnie, kor bova parkė. Kāp tən bova, kāp tən nabova, vuo mėzerėjė, ər tuoks puons būdams, tuoks galiūns, kap kuoks karalios, ės dėdeliuos aukštībės tieškėns ər ont nogaras atsėradės bagolis – kap nagīvs nu skausma. Inkstus atsėdaužės. Vežė ož gruočinčės, i tuolėmus šėltus kraštus, puo tuo ar dvejus metelius pravarga, pageltuonavės galotėnā atgolė. Dar anon kažėkor ėsšbuogėna – ər parvažiava mėzerėjė grabė goliedams, ont dėdeliausė jouda vežėma ožkelts, poikiausės vainėkās apkarstīts, vuo i ton vežėma aštounė arklė puoris ož puorė sokinkītė so joudās rūbās, kap so jopuoms apvalkstītė...

Vedė vėsa prīglauda – so joudās raikštės ont ronkas. Ɛšejiem so dėdėlė procesėjė, so konėgās, karūnuoms, lėktarnuoms – gal kuoki viursta ož miestalė, ər lidiejuom i bažninčė. Vuo atlidiejė anon dėdeliausė puonā, anėi važiava karietuosė. Bet čė kāp pasėtėkuom, ėsšlaipiuojė ės tūm karietu – aš gerā matiau, momis vākus bova ėsšrėkiavė pašalės so žaliuoms egliu šakuoms, kor anas laikiem ėsškielė. Vuo tad matiau, kāp ėsšlapiėna konėgākštienė puonė, vėsa so tuokės rauplietās moslėnās nu galvuos lig kuoju apsėdėngosė. Ɛr vedė anon ož paronkiu prikėbė anuos tievs ər anuos bruolis, joudā apsėvelkė, ər kėtuos puonībės kap varnu vėsa gaujė. Vuo čė tuo svieta, vuo dūksau, vuo ašaruo – gers, matā, bova, kam kuoki bieda, ėjė, prašė ər gava – ar ronstu, truobā sodegos, ar malkas žėimā, ar, karvė krėtos, pėningelė.

Saka, ons sava tortu gala nažėnuojė. Tagol, tagol... gal kėts, anuo vėituo būdams, bet so tėtnaga šėrdė, nieka nadoutom – anam žmuogaus nalaimės – kap dūmā ož gėrės. Vuo kāp dabar būs, kas gal žėnuotė. Kuoki babūs ta konėgākštienė, pati ož

ton galva palėkosi?.. Griaudėnuos žmuonės, griaudėnuos tarnā, koriūm gīva bala dvarė knėbždiejė...

No, alė ər gražos bova pagrabs, laiduotovės tatā. Vuo mozėka griaudinga, vuo gėiduojėmā balsingė, vuo bažninčė ėsštrajīta nuogniausė, egliu vainėkās ėsškarstīta, vuo longā joudā apdongstītė! Vuo švėisūm, žvakiu – nasoskaituomā. Šėndėina mon akies tabstuov. Vuo momis, tus prīglaudas vākus, maldė ər maldė, tris kartus dėinuo, net apsnūdė pasėdarium nu tuo rožončiaus sokiujėma, vės ož Mėkuola... Paskou vėskas nutėla – konėgākštienė ėsšvažiava kažėkor ramintėis pri gėmėniūm. Vuo vėsė pasėlėka ėsšėgondė, – matā, ožsklėda tuokės kalbas, kad konėgākštienė nablaikīs tėik arkliūm, tėik tarnūm, nė prīglaudu (mat bova dar seniū prīglauda ər lazariets). Vuo tatā pakėla maldas, meldies tėi senelė, tėi lėguonā lazarietė. Ɛr tarnā, ər mes, vākā, lėtanėjė gėiduojuom pri panelės švėnčiausės, nanustuojėntės pagelbas, ər apėnt sokuom rožončio, kad mūsa naėšvaikītom...

Vuo tad tatā ər atsėtėka tas škundals... Alė pėrmo aš toro papasakuotė aple sava draugelė Aniceta. Kāp ana atsėrada prīglauduo, aš bovau devīniūm metu, vuo ta Aniceta ketoriuolekas. Švėtri, vuo

(Nukelta i 38 p.)

linksma, vuo poikiausē kon padouta dērbtē pataikē ēr dėdlē mažus vaikelius mīliejē. Mīliejē ēr moni, vuo aš i anon kap i kuoki paveiksla veiziejau.

Vėina pavakarē, atlėkosēs nuo pamuokūm, siedam tatā vedvė ont soulelė apsekabėnosēs ēr šnekam aple ton Genovaitės kninga. Vuo Brėgė so vaikiagalės dračėjės puo kėima. Ėr pradiejė ana so Ėgnė mietliuotėis grumstelės kap ēr pīkdamuos. Ons pasakė anā nagraži žuodi: „Pabočiouk, – saka, – monėi...“ Vuo ana tvierė kėita grumsta ēr svėidė – ons stuoviejė puo longo – ēr tad ana pataikė na i galva anam, kap nuoriejė, vuo i longa. Ėr so dėdeliausio skombiejėmo longa stėklos sobīriejė. Nutėrpuom vėsė.

Vuo Brėgė kap strielie lėduos i ontra aukšta, ēr puo mėnotas ēšbiega vėsa drebiedama, so dėržo ronkuo Praksėda. Ėr pri tuo Ėgnės šaukdama, kad ons tatā ton longa ēšdaužės, ēr tēptė anon i truo-ba. Vedvė paskou ēšgėrduom, kāp ana šauk: „Golkės ont soula – aš tavi pamuokīso longus daužītė tuokėmė žielaunamė laikė, ēr kad vėsė ont siūla kībuom“. Vuo vedvė anon ož ronku ēr ba kuokiuos baimės šauktė: „Panelė, na ons ēšdaužė, na ons – Brėgė pati ēšdaužė“.– „Nagal būtė, – šauk ana, – Brėgėlė namalous!“ – „Brėgė malou!“ – šaukam vedvė ēr tujau vėskon apsakiem, kāp bova, ēr ēšėtraukiem krīželius, ēr bočiavuom prisėikdamuos, kad ana ēšdaužė longa, vuo tīliedamas ligo sosėtarosēs, kad

ons nagraži žuodi pasakė. Vuo Brėgė pasėsliepė. Bet vedvė anon soraduom ēr basėtompontė atvediev pri Praksėdas. „Prisėpažink – to ēšdaužė longa!“ – „Naēšdaužiau. Ėgnė ēšdaužė longa.“ Ėr jau traukė ēš ož apkaklės sava krīželi, bet Praksėda tvierė anon ož ronkos ēr, drebiedama pabalosiuoms lūpuoms, vos ēštarė: „To... to nuori krėvā prisėiktė... Brėgīta, pamėslīk! Jog tuo pat mėnotuo gal žemė atsėvertė ēr prarītė tavi. Brėgīta, kas īr kėntiejėmā šiuo žemie, solīgėnos so omžėno ognė, kori lauk malagingu sėikieju?!“ Kad pagaus Brėgė bliautė – poltė pri kuoku Praksėdā cīpdama: „Aš nanuoriejau, aš nanuoriejau! Alė kāp ons pasakė mon nagraži žuodi, tad aš nuoriejau so mažo gromstelio anon pamuokītė...“ – „Kuoki žuodi pasakė?“ – klaus Praksėda. Vuo Ėgnė nimaž nasėgīnė:

– Aš pasakiau: „Pabočiouk monėi i sobėnė“.

Praksėda stuoviejė mėnotelė ligo ba žada ēr stai-go tēp prabėla:

– To ižeidė ton mergelė – pabočiouk anā ronka. Ėgnė stuov ēšsėžiuojės.

– Tujau! – šauk Praksėda.

Tas dar ruogsa, tad ana ton vaikeli tēptė pri Brėgės, vuo ta ēš karta raduos linksma ēr ronka atkėša gatavā. Vuo Ėgnė itraukė galva i petius (matau kap gīva), atstatė kopra ēr saka:

– Jau, panelė, geriau pėlk mon par nogara, nē kad aš torietiuo tā malagė ronka bočioutė.

Ėr pilė anam Praksėda par nuogara – tik vėina karta, alė ēš vėsuos sīluos. Vuo parauduonavosi bova kap viežīs. Ėr lėipė mums vėsimis ēšėtė, ēr... ēšdīžė kaili Brėgė. Ėr dar gėrdiejuom, kap lėipė dėrža bočioutė. Ėr klaus monės Aniceta:

– Ar tau anuos gailo?

– Nimaž, – sakau aš, – anon senė rėkiejė ēšloptė.

No, ēr bovuov so Aniceto vondėnio naparpė-lamas draugelės. Bet kažėn diel kuo tuoms muokī-tuojiems tas napatėka, sakė – omžios naligos. Ėr pamatiem, kad Brėgė vės slonkiuo pasėklausīda-ma, kon vedvė šnekav. Vedvė bovuov tuo vīresnie klesuo, kor maskuolėškā ēr lėnkėškā muokė. Aniceta gražė lėnkėškā kalbiejė, – mat anuos muoti-na bova ēš Vėlniaus miesta, bova bovosi ož tuokė dėdesnė kombarėnė, kor vadėnas pana tarnaitė. Ėr tēp atsėtėka, kad apsėžanjė so žemaitio, medin-čio. Konėgunda pasakė: „Jė jodvė nuorėtav drau-gautė, kalbiekėtav lėnkėškā – būs nauda“. Bet aš

nadaug žuodiu pažėnuojau,  r mona l i zovis bova ka ek ap p ri ings tam  star mou. Vuo  iauskiet  so draugel  bova daug patuogiau  emait sk . Tad vedv  v ksiej   r gied na. Aniceta bova kap  r o  pagelb nink  pan  Iren , kori lioub at s  s dvara l nk skas lek j s dout .

Vuo  r parva iava kon g k stien  puoni. V s dar  j  so t s joud s raupliet s mosl n s apsel dosi, tik tas p ri akie jau nabibova lig  m s, vuo dr ba nu skrebliaus lig jousm ns.  r prane s  s paluociaus, kad ana tat  aplonk s p rilauda. V saduos  var  bovuom laikomis, bet kas bova  var n ms,  ist j ms! Ap nt  sporena tus joudus mosl nus aple kon g k st t  poltrieta. Ana atva iava so v so b urio muotr sk ju.  t  al p ta grap t , anuos bruol  doktie, paskou ta, kor kningas skaita bals  v suokiuoms kalbuoms, vuo so ano – pana Liucina, ta v s m r mu tvark tuoj   r tarn m tromd tuoj .

M sa muok tuoj s  r auklietuoj s aps a aruojos s poul  pri anuos keliu,  r mes, kor d desn s merg k s, Anicetas vedamas, jiemiem  liumbaut   r pagal aukl s polt  anuos r bu kra teli bo iout , – vaikiok  morksuoj  o pakalie. Vuo mes paskou tas muok tuoj s zvimbiam l nk sk : „Sos miliek, sos miliek, napal k m sa,  v isiuoj  kon g k stien  puoni!“ Ana sos graud na, dav  ronka pabo iout  muok tuojiems  r Anicet  – k t  pal kuom naragav . Ats sieda, pas riem , ats d ksiej , paskou akis pakiel  i ton sava v ra poltrieta  r pasak , li dn   v ipteliejosi:

– Diekou...

Vuo kad dar pas gerda aikteliuj ms, t p pasak :

– Nus ramink t. V skas b s kap bov . A  pas  adiejau  t  pieduoms  v isiuoj  kon g k st  puona.

Tad ap nt pripouliem pri anuos r bu kra teliu (t p darit  Kon gunda paruod ). Tad kon g k stien  korin laika veiziejuos i palenktas aplinkou galvas  r viel  star  tuokius  uodius:

– Tik,  nuoms, mona galiej ms ir daug ma snis.

Paskou stuojosis pas sak  nuorinti v skon apveiziet . Na  nau, kon t n ana sak  tuoms muok tuojiems, kor anon so tou v so b urio pal du vadiuoj , bet k p  v siuoj  puoni   va iava, anuos atruod  l go soglomos s, l go sus r p nos s. Vuo gr t   r so  nuojau p ri asti. Tat  ben  tret  d ina atbiega  s paluociaus Anicetas bruolis Bernards, kor t n bova liuokajo,  r pa auk  sava sesel   t  skob n  pri kon g k stien s puoniuos. Mon v sos k ns nei-

 iej   s tuos ciekavast s, kuo t n anon  auk ,  r a   sbiegaus anuos pas t kt   r laukiau parka pakra tie ont soulelio.  r par t Aniceta – vuo  skaitosi, vuo  v psoni – poul  pri mon s, v rpontiuoms l puoms  n b dziedama: „Laim  mon, laim !“  r apsak  Aniceta, ka kon g k stien  anon siuns nti o  gruonin s, i Poznan s miesta, ka t n anon idies nti i „kramarku“ korsus – tat  p rilaudu vediej m, ka ana  s t n sogrin nti  r naujuov sk  tvark s nti ton p rilauda.  r daug diej  Aniceta mon i aple sava laim , aple sava ateiti, k p ana v kus m linti. Vuo mon l go kuoks  altis gnaib   erdi.  r staigo saka Aniceta:

– Levanuorel , t kiek monim – tav s v nuos mon gailo pal kt . A  na  nau, k p a  ba tav s t n b so...

Tad a  til  pra n b dziejau:

– Vuo j  ana nuorietom, galietoviv vedv  va iout  lig .

– Al , v kali, to dar par jauna. T n prijem tuok s, kor jau ketoriuoleka ir pab ngos s.  r to l nk sk  ma   tanu leibi, vuo t n k t p nasopront.

(Nukelta i 40 p.)

Atēs laiks – ēr tavi ēšsiuns kor muokītēis, gal dar aukštiau. Alē aš nikad tavēi napavīdieso, kad to ēr daktara muoksla ēšētomi... Jog ēr to, Levanuorelē, būsi tortinga – jog tava pasuoga bankuo padieta.

Ton aš žēnuojau. Ton sakē mon diedē – pas anon dokomēnts goliejē, mon ton puopierio ruodē. Rēk torietē kontrībē. Prisēglaudiau pri Anicetas ēr tilē ašaruojau, vuo ana moni gluostē, ramēna – ēr tēp mon kap ēr gieda bova, kad bovau pradiejosi anā pavīdietē. Apsēkabēnosēs parejuom nomēi. Bovuov pavielavosēs vakarēnē – gavuov vaksitē. Aniceta, pakielosi galva, tēp pasakē:

– Nabibark monēs, pana Praksēda, – aš nabēlgā če babūso: mūsa gluobiejē siunt moni už gruoninčēs. Konēgākštienē puoni pasakē panā Konēgundā rītu puo bažninčēs atētē diel mona ēšvažiavēma.

Žvilgt žvilgt Konēgunda so Praksēdo sosēžvalgē ēr palēka kap mosi kondosēs.

Aš vākštuojuog lig ta vēšta, vanaga neštuojuē, sparnus palēdosī. Līgo kas mon būtom i krūtēnē aštrio snapo kertēs. Dabar sopronto, kad tatā tuo Anicetas meiloma mon trūka, ēr aš pasējotau kap

gēriuo paklidosi, vēina vēina tarp mediu. Tatā tuo kēs medēnēs šerdis bova aplinkou. Ta Brēgē apēt luoskas igava ēr šnēpēniejē, ēr skundē. Konēgunda bova mon kap ēr meilesnē, alē Praksēda anon barē, kad ta moni paikēnonti. Jog Praksēda moni, ašaruojētē draugelēs, tēp pagoudē:

– To, Levanuora, liaukēs. Kas ana tau īr? Muotina? Sesou? Tava gluobiejē? Muokītuojuē? Ana tier lengvabūdē mergēkē, kori tavi ēš kelē vedē, toštuooms linksmībiems ožjiemē, – vuo če vēins žingsnis ligi grieka.

Vuo Konēgunda ton patē maliuodējē ēš ketuos posēs grajējē: kuoks tatā baisos pasaulis esōs, kuokēs žabongas šetuons statōs, kāp sunko īr ēš anuo nagūm ēšsēsoktē, kāp vēsuokēs nuodiemēs īr apsedēngosēs kvepontiuoms kvietkeliems, kāp kēpšā, paukštelēs pasēvertēn, meilingā čiolb ēr i grieka vēliuo. Vuo kad Konēgundas balsos bova tuoks līgo medo mērkīts, vuo dar moni lioub pagluostīs, tad pradiejē moni tuoks baisoms siaustē – ēr sīki, prisēglaudosi pri Konēgundas, pasakiau:

– Aš bējau... bējau...

– Ēr bējuok, mergelē, bējuok... Bējuok dēiva, bējuok velnē, bējuok grieka. Vuo geriausē atsēras-tē tuokemē stuonē, kor īr vaduovā, gluobiejē, kor īr nuogniausi apsauga.

Ēr tēp ana tatā moni prikalbēniejē stuotē i kliuoštuorio, i vēinuolīna tatā. Tuokēs kningelēs davē, kor vēsos zuokuoninku gīvenēms aprašīs. Alē tuos kningelēs bova lēnkēškā, vuo aš kad kēik ēr skaitiau, vuo nadaug tasopratau, tad Konēgunda monēi padiejē ēr vertē kap imanīdama. Ēr tēp mon šnekiejē, kad nieka nier gražesnē, maluonesnē, kāp sava jaunistē ēr čīstata viešpatēi atidoutē.

Vēina karta nugērdau Praksēda anā sakont:

– Pliešik napliešik lēižovi – ēš anuos zuokuoninkēs napadarīsi.

– Alē, Prakselē, – saka Konēgunda, – ana dēdlē jem i šērdi tus pasakuojēmus – ana tuoki nutēlosi raduos.

– Kažēn diel kuokē neprietelē ana nutēla.

– Alē veiziek, kuokēs anuos akelēs žīdrēs, nakaltas.

Vuo Praksēda napasēdavē ēr sakē, kad ana mona akiūm nakaltībē natēkinti. Vuo Konēgunda sava darba varē – ēr bova mon gera.

Ēr vēina karta prakalbēna moni konēgākštienē puoni, ēr ronka mon padiejē ont galvuos ēr paklausē:

– Ar to tėkrā nuori būtė vėinuolė?

Aš ėšsėgondau, parauduonavau, nažėnuojau, kon sakītė. Tatā švīpteliejė ėr pasakė Konėgunda:

– Ana dar jauna – pamatėma vieliau.

Ėr tatā paskirė moni ėtė i ton bažninčėniu rūbu siovėkla. Tūm gražiūm darbeliu aš ruods grėtā ėšmuokau, ėr bova gerā. Vuo nieka nasėdžiaugiau – tuoki bovau ligo apsėsapnavosi.

Tėp praėjė metā ėr kelė mienėsė, tatā nu ėšvažia-vėma Anicetas. Vuo ėr parvažiava mona draugelė – linksma, daili, straini. Jau nab so to megztėnė keporėlė so bombuolo, vuo skrėbelātė graži – šiaudėnė, so kvietkelė, ėr pėrstėnės ont ronku, ėr palėtuons naus. Ėr tėp ėšėjė, kad aš pėrmuojė anon pasėtėkau, ėr pasėdariau ligo nutėrposi, kvapa nabatgauno. Vuo tatā Anicetelė moni meilė prakalbėna sakėdama:

– Levanuorelė, ar ožmėršā moni?

Ėr ėšskleidė kliebi. Vuo aš pouliu anā ont kakla ėr griaudė tilė žlėmbiau.

– Kas ĩr? Kas raduos?

Vuo aš ėr sošnėbzdiejau:

– Moni padarīs zuokuoninkė...

– Nieks tavės nagal padarītė, jė to nanuori.

Vuo aš tīlo ėr bliauno. Čė jau atsėrada daugiau svieta. Vākā apspėta Aniceta, ana vėsus bočiava. Ėr nieka nabgavuov pasėšnekietė. Vuo veizo – nė Praksėda, nė Konėgunda anā ronkas nabočiou, dar Konėgunda i peti pabočiava.

Ėr prasėdiejė kėts gīvenėms. Aniceta raduos pastatīta ož ton muokītuojė. Ana muokė dainioutė ėr lėnkėškā tuokės joukingas, vuo kėtas griaudės dainelės ėr tuokiūm žaidėmu; pėrmo lioubam tik žėnuosma sliepīnės – vuo čė ėr ratelius tuokius pintus i aukšta svaidītė ėr lazdeliems anus gaudītė, ėr medėnius kamūlius so plaktokās rėtėnietė. Alė kon čė ėšpasakuosi vėskon! Vuo dar tatā ana jiemė sauguotė, kāp vākā prausas, vuo mergėkiems lioub lėips nusėtrauktė marškėnelius lig posės ėr tatā rėktingā ėšsėmazguotė. Vuo kad ožkėla Praksėda so Konėgundo: tatā esės napaduoroma muokīms. Pėrmiausė poulė pri tuos panuos Liucinas, vuo ta tatā Anicetas posė palaikė. Ėr palėka anėidvė ligo šoni plakosės.

Aniceta paprašė paveizietė anuos pasėdarbavėma. Ėr soėjė vėsa puonībė ėš rūmu, ėr sosiedė veiziejuos, kāp mes žaidiem, strėpėniejuom, tus gėmnastėkus dariem, ėr klausies, kāp mes dainiavuom. Vuo ipatingā patėka lėnkėškas dainelės – joukies,

pliauškėna so ronkuoms ėr Aniceta gīrė, vuo gīrė. Praksėda so Konėgundo pri tūm svietiūm švīpsuojuos pabalosė borno, vuo anims ėšėjos, kap nagėnės sorokosės ėjė. Ožvės tas bova na pri šėrdėis, kad tėi vākā nuogniausė prilėpa pri tuos Anicetas, vuo pagal aukštesni prisakīma bova panelė vadėnama. Alė kad vākā mažiau zbėtkėjuos – matā, anūm ta linksmībė bova Anicetas keravuojema, – tad mažiau ėr tuos pėsenas babova.

Alė tuo dar napasakiau, kad tujau parvažiavosi Aniceta jiemė moni prisėspīrosi tėrautėis, ėš kor ĩr mon tas nuors atėjės zuokuoninkė būtė. Aš ėr ėšsėpasakuojau, kāp Konėgunda nuor moni i ėšganīma keli istatītė. Aniceta tik petės gūžt gūžt:

– Muoterīstė tėp pat ĩr palaimints stuons... Na vėsus padiejė būtė švėntāsės – kėtims ĩr kėtor gautė zaslūgas nuskėrta.

Ėr švīpsuojies, ėr bočiava moni, ėr sakė: „Aš tėp nuoro gīventė, dainioutė, šuoktė, mon tėp patink mozėka...“ Aš klausaus ėr mona šėrdės narimst: dainioutė... šuoktė...

Vuo veizous – Aniceta, mona linksmuojė draugelė, inėka nuogniausė biegtė ont pėrmūju mėšiūm i bažninčė. Parlek, atlėikt so vākās gėmnastėkas ėr apėnt druož. Ėr puo mėšiūm pasėlėikt – stacėjės ėt. Ėr Praksėda, ėr Konėgunda jiemė geresnė akė i anon veizietėis. Vuo aš natrokos ėr sožėnuojau paslapti...

Ta „mozėka“ tatā bova aukšts, dailė nuaugės, geltuonuoms garbanuoms Ožinskis Petris, kopertīva vediejė sūnos. Anuo buočiios suoduo gīvena, ėr anuo pavardie bova Vuožīs. Tas Petris bova vargamėstras muokėnīs ėr tėik jau itaisė i mada ont tūm

(Nukelta i 42 p.)

varguonu, kad lioub pavadous sava muokītuoji par pērmuosēs mēšēs. Paskou ons sakies Anicetā: „Pondēivs sovedē vedoms takus par laikruodeli.“ Matā, ons nuogniausē gedava torietē laikruodeli, vuo tievs, kad ēr mīliejē ton sava sūno, bet nuoriejē so to duovēno pataisītē vaikeza šluovē. Bovēs tatā paējēs tuoks garsos, kad Petris nukrīpēs i laisvamanius – kāp tatā vadēna tuokius, kor ont konēgūm lioub pašnekies. Vuo varguoninkou tuokem būtē naderiejē. Tatā sakōs tas tievs: „Aš, – ruokou, – nupērkso tau laikruodeli, jē to par tris mienēsius kuožna dēina apēsi stacējēs“. Tas ēr ēt – matā, nuogniausē tuo dzieguoreliaus nuor. Pamatē Aniceta – vaikezos kap beržos, ēr ana panūda tas stacējēs ētē. Bēdamis, baklūpau damis anoudo ēr sosēmērkisijē.

Ēr tik jiemē spruogtē medē, nudžiūva parkē takelē, apsēpilē Rongēs pakrantēs baltās žēidelēs – ēr jiemē tatā Aniceta so Petrio sosētariosio bieģenietē i ton tonkmīna, kor bova vadēnams Bažontu meškelis (tēi bažontā – tatā tuo kei dēdlē strainē paukštē, pēntarkas dēdoma, marguoms blēzgotiuoms plunksnuoms, ēlguoms, gražiuoms, žaliuoms mielēnuoms plunksnuoms oudēguo). Ons lioub atēs aplinkēnio kelio. Vuo Aniceta ēššēved moni, bet pasvadēn ont soulelē pri Rongēs, vuo pati ēr bieģ, vēsā nē šiuoki, nē tuoki. Aš tatā, žēnuoms, tuo narēma dar nasopratau. Mon baugo. Aš jauto, kad jē sožēnuotom prīglaudas vediejēs, būtom nuogniausis ergelis. Alē Aniceta mon saka:

– To nieka diel monēs nabējuok – vedo esav patēis pondēiva sovestē: stacējēs bēdamis sosēmīliejiev. Aš pasētēkau sava čiestē, Levanuora, to tuo dar nasopranti.

Vuo aš tatā slonkiujojo pagal Rongē (tas upeļis tēp vadēnuos, kor plaukē par parka), tēn pagal

ton žali tēlteli, kur bova ēš tuo parka i klebuonējēs pēiva. Vuo tēltelē vēdorīe bova bruoms ožrakēnams. Gērdo – rakēn, vuo kas? Tatā prabaštēlis ēr baiētos – kningelē ronkuo. Ons dēdlē gers bova, i prīglauda lioub tonkē atēs, puoteru klausēmēs, co kerku atneš. Veizas ons i moni:

– Ēš kor to, mergelē?

Pabočiavau anuo ronka.

– Ēš prīglaudas. Levanuora.

– Tēp tuolēi nu nomūm pati vēina?

– Aš na vēina – so muokītuojē Aniceto...

Prabaštēlis žvalguos – aš ēr pridiejau:

– Ana tujau atsēras...

Ēr če pat kad ožkaitau pamēslējosi, kāp tas ēšējē... Vuo ons, kningelē atsēskleidēs, nuējē skaitīdams kāp tik tou takelio, kor Aniceta bova nubieģosi. Nutērpau vēsa ēr tēp bējau: kāp būs, jē prabaštēlis ožēs anus tēn tomsemē takelie? Vuo jog tas nagerā. Mon atruoda, kad ēlgā troka, kol Aniceta atsērada. Aš anā ēr sakau:

– Aniceta, – ruokoujo, – aš tēp bējuojau. Prabaštēlis nuējē – jē ons pamatē...

– Dēdelis če dākts, jē ēr būtom pamatēs: jog pana so kavalierio, jē kon duora mēslēj, tor pasēruokoutē... Atēs laiks, ēr grētā ons pats, prabaštēlis tatā, ēr sorēš, ēr pakrapīs. Bet ons vedoms nasosētēka – Petris bova pējēs, vuo aš prabaštēli pasveikēnau, ons moni prakalbēna kāp sekas, tatā žadieģē atētē dai niūm pasēklausītē.

– Vuo kuoks tēn bova paukštīu ergelis? – klauso.

– Paukštē kap paukštē – bī kas pajodēn, ēr lek, poldēnie. Vuo tūm bažontu šaukēms, čērškīejēms – žēnā pati, kuoks īr.

Vuo matā, na tēp bova. Anei ējē sosēkēbē ēr ēšvīda ēš tuola prabaštēli. Tas Petris šūst i krūmus, vuo tēn tēi paukštē laikuos. (Anei, matā, bova kap ēr laukēnē, kad ēr lesēnamis, priveizamis. Kāp puonībē sovažious, tad tus mēzerējēs lioub mediuo tē, puo tūm parka šaudītē.) Prabaštēlis klausēnietē Anicetas: „Kas če bova?“ Ana pasakiosī: „Gal šou, gal lapē – nažēnau“. Vuo prabaštēlis pasakēs: „Gal lapēns“, – ēr nuējē mēlsdamuos. Vuo ons bova matēs, kad nu anuos žmuogos šuoka i šali.

Vuo dar tas bova, kad tas Petris tā Anicetā laiškūs rašē. Vuo tēp godrē bova isētāisē, kad bažninčīuo lioub padies sotartuo vēituo. Vuo tatā Praksēda, kor ēr onkstēi i bažninčē lioub bieģs, ēr

pastebiejė, kad Aniceta pasėlėnkosi eš laukas ka-
žėkon trauk ėr ož ontė kėš.

Vuo dar rėk žėnuotė, kad abėdvė prįglaudas pa-
nelės bova istruošitas, ierzintas. Vuo vės diel tūm
nalaimingu mietuomu vaikeliu. Par ton žėima, ko-
nėgākštėiū mėros, káp konėgākštėienė ož gruo-
nė-
čės ramėnuos tarp gėmėniūm, – pamėslitė – rėk-
nu rodėnėis lig gegožės mienėse pametė vėinioulėka
vākūm! Nakti lioubam tik ešgėrsma – smarkė ka-
žėkas doru skombala trauk, ėr ešbieg Paulina, ėr
rond i kuokius lakatus sovėniuota mažėleli. Vuo tēp
bova kuova mienėsie, ka par vėina savaitė pametė
tris vākūkštėlius. Kas daries! Praksėda lakstė kap
vietra, švaisties so dėržo ož menkiausi zbėtkeli, ont
skroustūm rauduonas diemės degė... Konėgunda,
káp tretė vaikeli Paulina ĩnėšė, drebiejė verkė, ligo
priepuoli gavosi, ėr tik šnėbždiejė melsdamuos:

– Viešpatie, viešpatie! Jė iš sava maluonės
paskirė mon nakaltėbie gīventė, diel kuo oždedi
tuokė karuonė, diel kuo lėipi nakaltuoms merge-
liems so grieka vaisės čiopėnietėis...

Paulina ton gėrdiejosi, alė toukart nutiliejosi.
Vuo káp Praksėda staigo sorėka: „Ož sava pėningus
dėdliausi pėktiausi šoni nupėrkso, pri doru prirėšo,
kad tuokė bestėjė so vėso anuos bėnkarto sodraskī-
tom!“ – tatā Paulina puo pėrma pasakė joukdamuos:

– Jė nuori, kad tuo nabūtom, tad ton pėkta šoni
rėkietom rėštė na pri tuo gala, kor vėskas bėngas,
vuo pri tuo, kor rėkals prasėded. Alė nažėnau, pane-
lė brongiuojė, ar tas padietom. Kam rūp tėkslos, tas
na tik šoneli – baisiausi leva pol nugaliatė. Vuo šone-
liou – kaula numes, ėr tvarka. Puo devėniūm mienė-
siu ėr šauks mūsa prįglaudas skombals kap pasiotės.

Praksėda ožkaita kap žarėjė:

– Kuokės če kalbas, kuokėi če žuodė? To so sava
kalbuoms paleistovės ožstuoji. Vuo ar to, Paulina,
nasopronti, kad jė maluoninguojė mūsa gluobiejė,
konėgākštėienė puoni, tėik pėninga paded sėrate-
liems augintė...

Vuo če Paulina partraukė:

– Ar baršk dėdesnės sėratas, kap tuoks kūdėke-
lis, kor tievs, muotina anuo atsėžad...

Vuo tatā Praksėda partraukė Paulina:

– Ėr veiziekės, kas pasėdara: mūsa prįglauda,
pati švėisiuojė konėgākštėienė ĩr ligo paleistovistės
prīdonga, paskatėnėms. Tuokės mergas puo krū-
mās golėnie ėr čidėjės eš mūsa. Jė vėina kėta ap-

draskītom gerā, nabėjuok – apsėgalvuotom.

Dabar Paulina ožkaita:

– Tamīsta ruods ėr tuoki nakalta mažėleli šonėi
mestomi prarītė, nuoriedama mergūm pakalenėjė i
pruota atvestė, alė kažėn ar tas kon padietom. Ont
tuo, matā, sviets stuov. Vuo dar mosiet rėktom vīru
pakalenėjė pėrmo ešnaikintė. Ėr joukas. Če tatā
Praksėda pasiota gatavā:

– Tiliek! Spavieduokės, spavieduokės!

Ėr ešliekė, trėnkosi dorims. Gerā, kad na par tas
doris sproka, kor vedvė so Aniceto ožsėglaudosės
tūnuojiev. Dar ešgėrduom mūsa sena prietelka bor-
čėjėnt: „Pati spavieduokės, švėntuojė lėntelė...“.

Na priš gera, na priš gera tēp joukies nabagelė
Aniceta. Ana mon sakė:

– Káp tik aš apsėžanīso ėr būso vargamėstrienė,
to tonkė pri monės atėsi. Aš tavi ešpėršo.

Ėr staigo sošoka:

– Levanuorelė! To būsi mona bruolienė! Aš ton
jauto, aš ton jauto. Kad to žėnuotomi, kuoks Ber-
nards dalikatnos, kuoks maluonos! Pamėslitė rėk-
par tėik metu pri tuokiuos aukštuos puonībės so
dalikatnės žuodelės, so meilė švīpsėnelė.

Monėi tas anuos gėramāsīs Bernards nimaž na-
patėka. Vėsu pėrmo, atruodė sens – gal kuokiūm trė-
jūm dešimtūm metu. Ėr káp tik anuo švīpsėnelė mon
ėr napatėka: tēp prasėvėipės ba kuokė maluonoma.

Ton pavakarė vedvė abėdvė bovuov pri darba
siovikluo. Aniceta ož sava pėningus siovėniejė
štoula – apžadus padariosi bova. Vuo aš narstiau
ont adatas sosoktus auksus ėr smaigstiau i balta at-
laša. Ana, žėnuoms, galiejė pakėltė nu darba ėr ešėtė
kada panuorosi, vuo mon lioub rėkies pasėzvalitė.
Aš, Anicetas pamuokīta, ėr sakau vīresnėjė siovīklas:

(Nukelta i 44 p.)

– Tēp mon akis raibst ēr galva skaud.

– Tēkrā, tēkrā tuoki nusnuoposi atrudā. Vuo če rēk dēdlē veizietē, kad napagadintomi tuoki brongi dalīka. Paēlsiekēs. Ēšēk i uora.

Ēr lekav tatā abēdvē i parka. Ar če bova Anicetas so bruolio sotarta, ar tas natītiuoms pasēsoka takē?

Ēr lēipē Aniceta anuos palauktē. Monēi tēp napatink so tou Bernardo vākštiuotē... Siedaus ont soulēlē, ons kažēkon šnek tēp švelnē, vēs mon saka „Levanuorēlē“ ēr „tamīsta“, ēr tuoks dalikatnos, ēr tas anuo prasēvēipēms tēp moni pīkēn, – ruoduos, imtiuo ēr ignībtiuo, kad ons tēkra veida paruođītom. Klausēnie tatā, ar mon patink tuokēs gražībēs siovēnietē. Aš meto puo žuodeli ēr jau nuoro biegtē, ēr anam tatā ton sakau, vuo tik veizo – ēr batzingsniuojēnti dedlēs skobēs žingsnēs– vuo kas? Vuo Praksēda. Tuo batrūka! Ana ēr pristuojē tujau pri monēs:

– Kāp to če atsēradā, Levanuora?

– Mon dēdlē galva bova isēskaudiejosi, ēr panēlē Barbuora lēipē mon ētē pasiedietēis i parka. Vēdvē so Aniceto ēr atejiev.

– Kamē Aniceta?

Čē isēkēša Bernards:

– Ana tik kon pējē, sakies torēnti rēkala pri agruodninka.

– Būtiuo sotēkosi, vuo nasotēkau. Tamīsta če kažēkon makalouji... Ēk, Levanuora, nomēi – paskou pasēsnekiesev.

Aš, grētā pakēlosi, nuskobieju šalēn. Gērdie-

jau, kad Praksēda dēdlē pēktā kažēkon pasakē, vuo kon ons atsakē, nagalieju nugērstē. Tik paskou ont taka puosūkē kad atsēgrēnžiau, anuo nabibova regietē, vuo Praksēda druožē tou takelio– biegtēnuos biega. Aš ēr nutērpau vēsa, kon darītē naēšmaniau. Ar če mon grinžtē i prīglauda, ar ētē i siovīkla? Vuo baisiausē jauto, kad būs bluogā. Žēnau, kad Aniceta so Petrio, kad anon tēn atras – šērdēs dreb diel anuos. Jog nieks nagal oždraustē mergelē, – mēslējo pagal Anicetas žuodius, – pasēsnekietē so tou žmuogo, kor anoudo tujau žanīsēs... Ēr ožlēpau ont Konēgundas. Aš anā ēr ruokoujo:

– Galva skaudiejē – tēp gielē, kad veizietē nabgaliejau. Pana Barbuora bējuojē, kad napagadintiuo darba. Lēipē ētē i parka, alē pana Praksēda parvarē nomēi...

Ēr žlēmbtē!.. Konēgunda pasakē goltēis ēr atnēšē termuometra. Dēdlē sragē bova daktara išakīta pri mažiausē nusēskundēma matoutē temperatūra. Temperatūras, žēnuoms, nabova, aš golio ēšsēgon-dosi, drebo diel Anicetas. Ēr pēktoms pradiejē jimtē: kuo ana lek ēr lek pri tuo Petrē i ton Bažontu meškeli? Ar nagalietom palauktē, kuol apsēzanīs?

Parliekē Praksēda kap vietra ēr kad pagaus moni saikdintē: ar aš žēnuojau, kad Aniceta biegtē lakstītē so Ožinskio. Vuo pērmo lēipē krīžio bočioutē, žēgnuotēis, kad ni vēina žuodē napamalouso. Tēp pribauginta, kon žēnuodama ēr ēšdieju, vuo Aniceta – sakiau, kad ana tor pasēruokoutē diel žanatvēs...

– Paduori pana nabieg i krūmus ruokoutēis. Gerūm žmuoniūm akēvaizduo ruokoujēs. Kuoki če žanatvē – če paleistovīstē so skombalo! Ēr dabar tēp toriejē atsētēktē, kad ož keliūm dēinūm parvažiou švēisiausiuojē konēgākštienē! Vuo gal ēr gerā. Pats pondēivs tēp pataisē, kad konēgākštienē puoni pamatītom, kuoki ta īr anuos pašluovintuojē, pagērtuojē Aniceta.

Tatā atsēlēipē Konēgunda:

– Ēr ton mergēkē ana jau mon bova i pražūtēis keli itraukosi.

Vuo tatā aš ožsēnēšiau ēr staigo jiemiau šauktē:

– Kuoks če pražūtēis kels! Aniceta moni mīl – nieks moni tēp namīl kap Aniceta: ana nuor, kad aš anuos bruolienē būtiuo.

– Bruolienē! Snargla – ar matā, kon šnek?

Vuo Konēgunda dūksava:

– Nikad namēslējau, kad Aniceta tuoki gīvatēlē!.. Jēzau, Jēzau!

Sapnos! Sapnos šēndēina, vuo tada kuokēs aša-

ras, kuoks drebiejems! Baisės bova tuos trīs dēinas lig konėgākštienės parvažiavėma. Ēr Konėgunda, ėr Praksėda ožsėsiedosės sauguojė, kad nasoėtuo so Aniceto. Pana Barbuora, ta lietuojė, geruojė Barbuora, siovīklas vediejė, ta ėr so anuoms ligė. Jotau, kad kažėkuokėi baisė kaltėnėmā metamis ont Anicetas galvuos, ėr tēp mon anuos bova gailo, ėr tuoks truoškėms apgintė anon. Aniceta raduos ligo nab ta: borna ožspausta, akis bova ožtėnosės, – matitė, nakti būs kriukosi. Siovīkluo, Barbuorā pasėšalėnos, pasėsekė pasėšnėbždietė:

– Levanuorėlė, anuos ėšvuogė mona laiškus.

– Ar Praksėda so Konėgundo?

– Anuos, anuos, pasiotosės davatkas... Aš mēršto ont vėitas: jog anuos neš konėgākštienė!

– Alė ten parašita, kad jodo žanīstaus...

– Daug kuo rėk, kad apsėžanītomī. Jog aš biedna mergelė! Jė konėgākštienė būtom monėi maluoni, ėr kraitī gautiuo, ėr dalėis – ana moni ruods mīliejė. Vuo kāp tuos palės sava lėižovius, ėš baltiausė padarīs joudiausi...

Vuo kāp mon bova Anicetas gailo! Ana skobiejė bėngtė ton sava apžadūm darbėli – vėrpontiuoms ronkuoms siova auksa krīžio ont lėlėjavuos štoula posės.

Ēr parvažiava konėgākštienė, ėr nubiega tėidvė pri anuos so laiškās, so lėižovės, so ašaruoms, so pīsaikuoms, so krīžiaus bočiavėmo. Ēr pasėdarė paskotėnis škundals. Konėgākštienė gava šėrdėis priepuoli – sopoulė vėsas paluociaus muotrėškuosės, atlakėna daktarus. Paėjė garsos, kad mēršt... Sūdna dėina! Pana Liucina, atliekosi i pīglauda, kad vaksėjė, kad vaksėjė tas mūsa vediejės!

– Kāp jodvė napagalvuojiet atėtė pri monės – aš būtiuo parėngosi dalikatnė. Vuo jūs ėš tuo keršta ont Anicetas, koriuos nakėntat, nuoriedamas anuos nusėkratītė, kon padariet? Bova daktaru pasakīta, kad tuoki graži pavasari ana važioutom nomėi, kad ėe atras ramībė. So gražė ramībė jodvė pasėtėkuotav! Ēr kam dar ton mergėkė Levanuora skundiet, kad ana, Anicetas primuokīta, i pasėmatīmus so Bernardo laksta? – (Aš tada pouliau bliaudama pri panuos Liucinas ėr alei žuodi vėskon pasakiau, kad aš ton vėina karta Bernarda tamatiau, ėr kon kalbiejiev, ėr parsėžėgnuojau.) – Vuo dabar jodvė ton padariet, kad tuos pīglaudas nabibūs! Bapruotelės, kėrtuot medi, ont koriuo siedat. Konėgākštienė nabgal – anuos svėkata brongesnė. Ēr jodvė, – saka, – tuoki žuodi ėštarietav, kad konėgākštienė laikonti pīglauda merguoms paskatintė...

Tuokės tatā bova tuokelės... Aniceta, nabagėlė, nuoriejė ėšsėtėisintė, alė anuos naprijiemė. Ana poulė pri prabaštelė, ėjė ėšpažintėis, vuo paskou ba paslaptėis šnekietėis. Prabaštelis šaukė Ožinski. Tas– mik mik, nagalis žanītėis: nieka naoždėrbons. Taries so pano Liucino – ta ėšprašė ėš konėgākštienės tūkstontė robliu pasuogas, vuo Petris Ožinkis– švėlpt ėr dinga. Anicetelė gava vėita vėinamė dvarė pri vākūm – dėdlė griaudė atsėbočiavuom. Vuo kada anon bapamatiau, pasakīso paskou.

Jau vėsė žėnuojė, kad pīglaudas nabibūs. Konėgā ėš bažninčės klausė, ar neatsėras galeistingu žmuoniūm, kor nuorietom sėratas pīglaustė, ėr kad konėgākštienė doud anims pasuogas.

Tatā tēp bova paluociou paruokouta: kon pīglaudas laikīms būtom kaštavės par ėštėsus metus, ėšdalītė tarp vākūm. Tatā anus aptaisītė, aprėngtė, doutė patalīnės ėr kėik ten pėningūm. Vaikiokus jiemė kaišiuotė kėta pri čiaučiaus, kėta pri kriaučiaus, kėta i suoda; mergėkės, kor dėdesnės, pri vākūm pristuojė. Brėgė, tuoki auksa šmuota, ėšvėžė net i Šiaulius.

Dabar ėr diedė sosėrūpėna, kor moni dietė. Nabova mėslės, kad ėtiuo kor ož auklė pri vākūm; palėktė pri siovīklas, muokītėis siūtė drabužius pati so ašaruoms nanuoriejau – siovėms monėi napatėka, so tās sėlkās, auksās, kap tas pasakė, akiūm gailo, ėr kartuojau pati: „Akiūm gailo... akiūm gailo...“ Vuo dar diedīna pasakė: „Jė vės tēp siediesi, mergelė, sosėrėitosi, kopra gal sosėmestė arba sokatas gausi“. Vuo aš nabnuoriejau būtė tarp anūm. Nuors siovīklas vediejė Barbuora bova lieta ėr maluoni, alė tēp moni staigė muštė nu anuos atmuša puo tūm vėsūm ergeliu. Konėgundas bova mon gailo... Kad aš bovau maža, ana moni lioub ont keliu laikīs,

(Nukelta i 46 p.)

gluostīs ēr jou mīlies kap kētus vākus, vuo kad ožnēka kalbintē i šventa keli, tad lioub šnekiesvuos ēlgā – ana monēi vēs pasakuos aple šventūsūs ēr vēsuokius steboklus, ēr anā patēka, kap aš klausiaus ēššēžiuojosi. Dabar ana monēi pasakē:

– To nažēnā, vākali, kuokē tau skriauda padarē Aniceta. To bovā ont tēkra ēšganīma kelē, vuo dabar ana tavi sojaukē, sodērba. Veiziekēs, kon ana laimiejē: nustuojē konēgākštienēs puoniuos maluonēs, apskielē kalbuoms, nustuojē šluovēs, krēta i varga.

Vuo monēi kad ožvērē ožkonkoliava šērdēs! Pērmo, žēnuoms, nabūtiuo ēšdrinsosi tēp pasakītē, alē puo tuo vēsa ergelē ēr tēik prisēklausiosi pas diēdē Kazimiera, igāvau līgo kuokē prīšgēnas dvasē ēr tuoki tatā nuora ēšsakītē, kas sleg mona dūšē. Tad, vēsa ēškaitosi, kap vēšta jiemiau tratietē:

– Jē, ēškrēta ēš luoskas. Vuo kas anon ēštūmē? Kam rēkiejē liektē so tās laiškās? Ēr konēgākštienē sosargēnuot, ēr par tus lēižovius vēsus laukuon vara...

– Levanuora, Levanuora, kon šneki!

Vuo aš dar smarkiau:

– Vēskon žēnau! Jē konēgākštienē nabūtom teik prišnekieta, nabūtom sopīkosi, Petris nabūtom ēššēgondēs ēr pabiegēs. Mosiet Aniceta nakalta, jē pats prabaščios ož anon pričīniavuojuos! Ēr pana Liucina, kor vēskon sopront, saka, kad nieka

tūs laiškūs bluoga nabovēn, ēr ana tatā ēšprašē ton tūkstontē robliu. Alē senis Ožinskis tuos poikībēs pasēruodē ož tris toris. Ēr tatā ons pasakē diedīna Sodimtienē: „Napasabnē jimtē martē so garso – gal ana ēr nieka nakalta, alē kam ana lakstē i Bažontu meškeli so mona sūno? Garsos! Vuo mona sūnos gal gautē tuokē, kor nalaksta. Kēts ēr gal ont anuos žuodi ontmestē, vuo aš nanuoro, – ruokoujis senis, – kad ont martiuos būtom kēinuo žuodis. Kēts dalīks, jē konēgākštienē būtom davosi tuokē pasuoga, kor būtom vēsus garsus ožspaudosi“. Vuo vēsa ergeli pakielē pana Praksēda... Ēr dar aš vēina dākta nagalio duovēnuotē.

Alē aš če ožsēkertau... Konēgunda, vēsa pabalosi, klausē:

– Kuo to nagali duovēnuotē? Kuo?

– Vuo kad pana Praksēda nagraži žuodi pasakē ont mažēlēlē ēr nuoriejē, kad šou anon sopliešītom. Vuo Paulina saka – nieks gīvs naatsēron d ba dvasēs šventuos isēkēšēma, kētēp dūšēs nabūtom.

Ēr ožbliuoviau so vēso gerklē. Pasēsoka Praksēda. Ana kelinta dēina vākštīuojē galva par kakta smarkē soveržosi skepētēlē, i acta somērķīto. Ana, matītē, bova nugērdosi mona šnekala, diel tuo kad tujau jiemē pēktā moni vākšītē:

– Vuo to paršeli kor bovēs! – diejē atsēkragēnosi. – Ana, matā, drens šnekietē nagalinti duovēnuotē! Kam? Sava muokītuojiem! Praša kas tavi duovēnuojems? Ar to nažēnā, kad mažesniou vīresni sūdītē navalno? – (Dabar pasakītom „teistē“, vuo kad tas „sūdītē“ ēšēt līgo so drosko sūdītom, tad īr pakēists ont tuokē žuodē, kor paruoda tēisuos ēiškuojēma.) – Ana, matā, ēšvadiuos če maliuodējēs! Ar to sopronti, kāp jūs če vēsē, kap siorbīlēs krauji, gerat muokītuoju kontrībē? Žmuogos ēš prilota gal ēšētē, basēvajavuodams so tuokē gaujē!

Vuo aš ēr sobombiejau:

– Jē jau tēp špetnē īr, tamīsta galiejē ēšētē ēš če.

Ēr matau, kad ana grēb dērža. Aš – pri doru, vuo doris patēs atsēdarē, ēr (če jau tēkrā pats pondēivs taisē) baiēton – vuo kas? – vuo tatā mūsa prabaštēlis ēr pana Liucina. Aš poldama tik anuos naēšvertiau. Ana tvierē moni i kliebi, vuo kad bovau apsēbliuovosi, jiemē klausētē, kas atsētēka. Aš drebiedama kalbiejau:

– Pani, pani, ratuj mnie! – tatā lēnkēška (matā, pana Liucina nasoprata žemaitēškā, tatā ēr prašiau anuos: „Puoni, puoni, gelbiek moni“). Jiemē moni klausēnietē, vuo aš nieka tēp nabējuojau, kap tuo

mušėma.

– Nusėramink, mergelė, – saka prabaštelis.

– Ana baisi akėplieša, – pasakė Praksėda, – ana drens muokėtuojiems pamuokslus sakitė!

– Kāp tatā? – nusteba prabaštelis.

– Kon to pasakė? – tėravos pana Liucina.

Vuo aš ėr ėšdruožiau vėskon tūm dėdeliausiu žmuoniūm akėvaizduo, ėr dar pridiejau:

– Pana Praksėda tazėna muštė ėr šauktė.

Monėi lėipė ėšėtė. Kon tėn anėi šnekiejė, kon našnekiejė – palėkau nažėnonti.

Aš nabejau i siovėkla: balts atlasinis arnuots bova pabėngts – ėšvėžė anon i Velnio pati konėgākštienė. Dar pėrm anā ėšvažioujėnt diedė Sodimts, gerūm žmuoniūm patarams, nuoriejė ėšprašitė, kad mon nors kuoki muokseli doutom. Pri anuos patiuos napriėjė – kalbiejuos so administratuorio, tatā vėsūm dvarūm ėr gėriūm tvarkėtuojo, ėr so pano Liucino. Tėi sakies ruods pričėniavuojosīs, alė konėgākštienė ožsėkėrtosi. „Nė! – pasakiosi. – Mergātė jau ketoriuolektus bėng, anā, matiau, kėtkas rūp: ėe ana vėnuolė nuor būtė, ėe apėnt kažėkou kėto. Vuo lengvā lėdas ėš kėlė ėšvedama. Mestė anon i miesta – atidaritė keli i pražūti. Kon omžėnatielis konėgākštis anā paskirė, ton ana gaus. Dabar tagol muokuos kuokė amata, tėkrā būs laimingesnė.“ Diedė, tėisa, sokeikė grinžės, alė anam dėdlė tas patėka, kap dvara bogaltėris anam soskaičiava, kuoki ta mona pasuoga pasėdarīs, bankė ėšbovosi nakošėnma pėnkiuoleka metu... Vuo dar mona rėkala pagadėna tuoks vėins, kor aukštus muokslus ėjė Peterborgė, ons sosėdiejė so tuokės smarkės socelistās, korei šauda valdė. Anon nutvierė bametonti bomba. Ėr pasėruoda, kad ons muokėns ož konėgākštė pėningus. Konėgākštienė nuogniausė ton pajiemė i šėrdi, pėktėnuos. Ėr sakiosi, kāp eson baiso, kad muokslos tėp galis žmuogo pagadintė. Ana pėrka pamaldas ož konėgākštė ėr pati meldies prikrėsdama, kad tik tuo razbaininka darbā napakėnktom omžėnatielis anuos vėreliou.

Ton vėskon žėnuojė mon pasakitė Konėgunda–anā sakiosi Marėjė, vėresniuojė konėgākštienės pana tarnaitė, kor konėgākštienė sošokou, nagelius anā blėzgėn, ėr tatā anuos pasėšnekontės ligo draugės. Ož vėsuokiūm gruininčiu važioudama, konėgākštienė vės anon vež. Marėjė paveizietė dėdlė puonėškā atruodė – jau kėik pražėlosi sena pana, dėdlė maldinga, alė na vėnuolė.

Konėgunda monėi dėdlė gera raduos. Tou mona kraitelio rūpėnuos. Pati siova mon vatėnė kaldra ėr rūpėnuos, kāp ėe būs ba patalu. Matā, ėr amats monėi jau bova paskėrts: būs audiejė. Vuo tas atsėtėka kap ėr natėkieta...

Pri diedės Kazimiera nubiegosīs vėskon ėšpėliu nu pradiuos lig gala.

– No ėr mergelėkė! – jiemė jouktėis diedė.– Gailo, kad tava pėninga puo napajodėnamo kūlio pakėštė. So tuokė galvo galietomi na tik šonadvuokatio, bet ėr vėso advuokato būtė. Kas tava muokiejėms kėikvėina dākta ėš vėsūm posiu apluotė! Bet nieka žmuogos napapūsi, spasaba natoriedams. Dar vaikiečgalis galietom, i miesta ėšbiegės, vėinor kėtor basėtrindams, i muoksla isėkabintė, bet mergėkė, vuo dar našpetniuos marmūzės, krėstom kap i šolėnė statė galvo. Žėnuok, mergelė, kad vėsor ėr bjau–rėbiu špėčboku, kor tīkuo mergelė praritė, vuo miestė ar dvarė – dvėgūbā. Ėr ton žėnuok, kad omžėnatielis tava papunis nikad nabūtom lėdės tavi i dvara ož pakajavōjė. Ton ons ėr kelis kartus mon paruokavės.

Publėkacėjuo panauduotas Mukienės Danutės portėgrapėjės

(Tėsinīs kėtamė numerie)